

Gratis voorproefje

‘Summum van vertelkunst. Schrijvend en mooi’

Walter Jansen, boekhandelaar van het jaar 2014

pieter webeling
het uur van de vlinder

roman

Het Uur van de Vlinder

(verschijnt september 2016)

Over Het Uur van de Vlinder

‘Summum van vertelkunst. Schrijnend en mooi’

– WALTER JANSEN, BOEKHANDEL JANSEN & DE FEIJTER, VELP

BOEKHANDELAAR VAN HET JAAR 2014

‘Een bijzonder ontroerend verhaal over vriendschap, liefde, verraad en de impact van een oorlog. Prachtig!’

– JANINE WAIBOER, BOEKHANDEL PLUKKER, SCHAGEN

‘Net als je denkt dat het laatste boek over de Grote Oorlog nu toch wel geschreven moet zijn, omdat de toegevoegde waarde toch een keer uitgeput moet raken, komt Webeling en blijkt er glansrijk nog een noodzakelijk verhaal te zijn’

– THEO HOFSTEDE, BOEKHANDEL HET PAARD VAN TROJE, EDE

In september 2016 verschijnt deze roman tegelijkertijd in Duitsland
(*Die Stunde des Schmetterlings*)

Over De Lach en de Dood

De laatst verschenen roman van Pieter Webeling, *De Lach en de Dood* (2010), is een veelgeprezen en internationaal vertaalde roman over een Joodse komiek die het concentratiekamp overleeft met humor en liefde. De filmrechten zijn verkocht voor een Engelstalige bioscoopfilm.

‘Webeling zoekt grenzen op waarover maar weinig getuigen vertellen. (...) Zijn taal is een genot.’

– DE VOLKSKRANT

‘Humor als reddingsboei in de absolute hel. Een aangrijpend prachtboek.’

– YOUP VAN 'T HEK

‘Een diepzinnig, mooi en gruwelijk verhaal waarin alle emoties vertegenwoordigd zijn en waarin ook veel humor verwerkt is. Het is een boek met een ziel.’

– LITERAIR NEDERLAND

‘In De Lach en de Dood is het dagelijks leven in een concentratiekamp zo treffend en waarheidsgetrouw beschreven dat ik dit boek zonder voorbehoud kan aanbevelen. Ik heb grote bewondering voor de schrijver.’

– ROBERT COHEN AUSCHWITZ-OVERLEVENDE, KAMPNR. 174708

Volg de schrijversvlog van Pieter Webeling

op YouTube, Facebook, Twitter en Instagram met opinies,
recensies, reportages en interviews over schrijven en literatuur in
het algemeen en de lancering van Het Uur van de Vlinder in het
bijzonder (vanaf medio augustus/september 2016).

Zie ook: www.hetuurvandevlinder.nl

Copyright: Uitgeverij Lancelot/ Pieter Webeling

ISBN 978-90-825429-0-5

NUR 301

Pieter Webeling

Het Uur van de Vlinder

VERSCHIJNT SEPTEMBER 2016

2016

Uitgeverij Lancelot

Claude was man. Zo kon je hem wel noemen, als hij had gedaan wat wij dachten dat hij had gedaan. Grijnzend draaide hij zijn glas gerstebier van links naar rechts. Théodore en Eric keken me aan. We wisten om wie het ging: Elvira Bréant, de jongste dochter van de spekslager. Mooi was ze niet, maar ze had een boezem waar een monnik van zou verbleken. En ze was welwillend genoeg om met Claude mee te gaan. Ik geloofde wel dat hij het had gedaan. In alles was hij ons een slag voor. Claude de charmeur. Claude de allesdurver. Claude de blonde *jeune premier*.

Met één lange teug leegde hij zijn glas. Met zijn mouw veegde hij het schuim van zijn lippen. Hij boerde zacht. Eindelijk keek hij ons aan, met een glinstering in zijn ogen.

‘Ze knoopte haar blouse open.’

Théo gaapte hem aan. ‘Deed ze het zelf?’

Claude knikte. ‘Ze rook naar zweet en lavendelolie.’

We hielden onze adem in.

‘Ik zocht haar mond, haar tong,’ vervolgde Claude met gedempte stem. ‘Ik ging met mijn hand naar haar onderrok. Ze hield me niet tegen.’ Hij boog zich voorover. ‘Ik hield haar ook niet tegen.’

Théo trok wit weg.

‘En toen deden jullie het,’ stelde Eric droogjes vast.

Claude glimlachte. Hij stond op om naar de wc te gaan.

Na negenen begon het snel drukker te worden in *Le Poulet Noir*. Achter de bar stond Eugène Deloche. Die was nieuw. Zes maanden daarvoor, in december 1913, had hij de uitspanning overgenomen van Juste Renoir, de laatste nazaat van een herbergiersfamilie die met Le Poulet Noir generaties lang de tweede huiskamer van het dorp had bestierd. Juste Renoir was een kastelein zoals een kastelein hoort te zijn: een stemmingmaker met een luisterend oor, gul maar niet te vrijgevig en rondborstig in alle opzichten.

Hij had een aardbeineus die zo rood was dat kinderen door de deuropening *Bonjour, monsieur le clown* riepen en dan heel hard wegrenden. Dat hadden wij ook nog gedaan.

Het probleem was dat Juste Renoir te boek stond als zijn eigen grootste klant. Hij woonde alleen. Op een winterdag donderde hij ladderzat van de keldertrap en brak zijn nek, temidden van eikenhouten vaten wijn en bier, in de lucht van een kapotgevallen fles cognac. Nog een dure ook. Zijn stamgasten mompelden bij de begrafenis dat zijn einde passend was geweest. Ze stonden rond de open kuil en hieven voor de laatste keer het glas. Even dacht ik dat ze de Bourgogne zouden uitsprenkelen over de kist, als eerbetoon, als inzegening voor een leven elders, maar ze leegden de glazen zelf — en met smaak.

Nu hadden we dus Eugène Deloche, die in zo ongeveer alles de tegenpool van Juste Renoir was: lang, mager en zo stug als een droge zeemleren lap. Hij dompelde een bierglas in een sopje en keek donker naar onze tafel. Door zijn ganzennek maakte hij toch al een achterdochtige indruk, alsof hij steeds langs en boven de hoofden van de mensen wilde kijken om te weten wat er gaande was. Vooral waar het ging om zijn dochter. Zijn stiefdochter. Elphège.

Ineens stond ze bij onze tafel. Zwijgend stapelde ze onze glazen op haar dienblad. We vielen stil. Allemaal.

Ik had haar al eerder gezien, in de kerk. Ze zat schuin voor me, tussen haar stiefvader en moeder in. Ik probeerde na de mis een paar mooie zinnen te bedenken, versregels voor een gedicht misschien, maar ik kwam niet verder dan een paar losse gedachten. Dat haar wipneusje nooit ouder zou worden dan zes jaar, zolang ze leefde. Hoe zelfs de pastoor moest beseffen dat dit schepsel Gods beslist de zonde waard zou zijn.

Elphège was van een wrede schoonheid, dat vonden de jongens ook. Zo dichtbij, en zo onaanraakbaar. Als ze naar een jongen keek, was het toeval. Ze keek langs je heen. Of door je heen, dat was nog erger. Ik zag haar ook als een verdwaalde schoonheid. Het heeft mij altijd verbaasd dat Elphège

Lefèvre in deze streek was gaan wonen, omringd door stokers, kleistekers en stenensjouwers.

Ze liep weer van ons tafeltje weg. Zonder een woord te zeggen. Zelfs Claude moest even slikken.

Liefde was een woord dat we in hoofdletters schreven, al deden we daar in gezelschap tamelijk luchtig over. Théo was de mooie jongen van ons vieren, met zijn tanige lijf en koffiebruine amandelogen. Hij had geen vriendin. Wel net gehad: Catherine, dochter van de procureur maar liefst. Maar hij mocht haar niet aanraken. Een tantaluskwelling, want Catherine had romige dijen en beminnelijke, volle lippen. Théo had nog vóór de eerste lentedag een punt achter de affaire gezet. Hij had het te druk met zijn baantje als hulpfotograaf in de dorpsapotheek. Hij was ook niet meer in haar geïnteresseerd: 'Dat luchtkusje op mijn wang krijg ik ook wel van m'n stoute nichtje.'

En Eric? Die had Thérèse, een mollig meisje, keurig en kordaat, met een warm hart. Ik vond haar net een kleuterjuf. Ze was de dochter van Etienne Bonnel, de voddenboer voor al uw lompen en oud ijzer uit de Rue des Roses die eerder dat jaar een beroerte had gehad en deels verlamd was geraakt. Het was net aan. Nog maar een paar maanden. Ze waren al samen naar de steenfabriek gegaan, naar een van de galmgaten, dicht tegen het vuur van de ringoven. Zeker bij koud weer was dat een geliefde plek voor dronkaards, landlopers, bedelaars en verliefde stelletjes.

Wij, zijn vrienden, hadden het niet zien aankomen: in het bijzijn van vrouwen veranderde Eric steevast in een vraagteken. In ons clubje werden meisjes met argwaan bekeken omdat ze zeuren en veel tijd kosten, maar sinds de komst van Thérèse hadden we Eric nog nooit zo vaak zien lachen. Hij wist niet waar hij heen moest lopen van geluk.

Claude schoof weer bij. Met een zelfvoldaan lachje. Eric schraapte zijn keel. 'Ik heb jullie iets te zeggen,' zei hij schor. 'Thérèse en ik zijn van plan ons te gaan verloven. Volgende maand. In juni worden we allebei zeventien.'

We waren met stomheid geslagen.

‘Dat meen je niet,’ zei Claude met afgrijzen. ‘Zeg dat je het niet meent.’

Eric glimlachte onwennig.

‘Je bent gek! Je laat je ketenen!’

Théo gaf Eric een klap op zijn schouder. ‘Nou, gefeliciteerd dan maar, ouwe pik. We mogen toch wel op je feessie komen?’ Hij keek snel naar Claude. ‘Hij niet, natuurlijk. Maar wij toch wel?’

Onze vriend bleef maar glimlachen. Ik kende hem al mijn hele leven. Eric was Eric. Lijdzaam. Gelaten. Ik had altijd het idee dat hij wachtte. Waarop wist ik niet. Zijn moeder had een keer verteld dat hij slaapwandelde. Dan stond hij voor het raam, voor een dicht gordijn. Ze was bezorgd en legde een natte dweil bovenaan de trap. Misschien wachtte Eric op de dag dat hij volwassen werd, dat hij eindelijk zijn eigen spoor mocht trekken. Dat hij kon ontsnappen aan het benauwde en benepen dorpsleven en de rigide wetten van het ouderlijk huis. Eigenlijk wilden we dat allemaal wel. Voor hem leek dat moment nu nabij.

Een auto stopte in de straat. Niet zomaar een auto. Het was een glanzende, ossenbloedrode Panhard & Levassor met draadspraakwielen. De eigenaar was René Anton Vilvarde, tevens eigenaar-directeur van de steenfabriek. Een schoft in driedelig grijs die te veel vroeg en te weinig betaalde, daar was iedereen het wel over eens, ook al hoorde je dat niemand in het dorp hardop zeggen. Wij vonden het best. Vilvarde mocht een schoft zijn, maar dan wel een schoft met smaak.

‘Kijk Eric,’ zei Théo, ‘daar staat alvast je trouwauto. Ik neem tenminste aan dat je ook gaat trouwen.’

We hadden haar vaker gezien. *Haar* — de Panhard was een zij, dat leed geen twijfel. We streelden voorzichtig haar blikken huid, als we even bij haar konden staan. Op deze dame waren we alle vier verliefd.

‘Niks trouwauto,’ zei Claude stellig. ‘Ze is van ons allemaal. Ik heb een beter idee. We schaken haar. We nemen haar mee en gaan met z’n allen naar Parijs.’

Hij meende het. In elk geval voor dat moment.

Op een vroege novemberochtend liep er een kat over het slagveld. Hij bevond zich in het modderige niemandsland, ongeveer halverwege, een meter of twaalf van onze loopgraaf. Door het kanongedonder heen konden we zijn gemiauw horen. Het klonk zo jammerlijk dat we onze eigen ellende even vergaten. Vier dagen lang had het geregend. Onophoudelijk. Slagregens waren het, alles was vochtig en nat. In de loopgraaf stond het ijskoude water op enkelhoogte. De wanden begonnen af te kalven. Het water was zo mogelijk erger dan het vuur.

Die ochtend was de loodgrijze lucht enigszins opgeklaard, al motregende het nog steeds. Vermoedelijk was de kat net zo verkleumd, doorweekt en hongerig als wij. Waar kwam hij vandaan? Van een van de nabijgelegen boerderijen? Het maakte niet uit. Hij was een van de onzen.

Sinds dageraad hadden de Duitsers niet meer geschoten. Wij ook niet. Leven en laten leven, dat was onder deze barre weersomstandigheden de ongeschreven code, al haalde niemand het in zijn hoofd om boven de borstwering uit te kijken. Enkele poilus volgden de kat door de schietgaten. Ik keek door de loopgraafperiscoop. Skeletmager was het beestje, overwegend wit, met zwarte vlekken en oranjebruine vegen, alsof hij in de verf was gezet door een ladderzatte schilder. Behoedzaam liep hij om de bomkraters die als vijvers in het ontredderde landschap lagen. Gustave Gillard, een kleine, pezige Breton, gewikkeld in een wollen deken, probeerde hem te lokken.

‘Psss-psss-psss.’

Het diertje dook ineem, stopte en keek aandachtig onze kant op.

‘*Kätzchen, komm her!*’ riep ineens een schorre Duitser van de andere kant. ‘*Psssssss-psss-psss. Komm her!*’

‘Wel verdomme!’ zei Gillard. ‘Psss, poes-poes, hier, psss-psss.’

Ik schudde mijn hoofd. De oorlog was weer een geheel nieuwe fase

ingegaan. De kat was eveneens in verwarring, maar de Duitsers hadden wel zijn belangstelling gewekt. Rook hij iets? Hij liep van ons weg!

‘Nee,’ zei Gillard ontzet. ‘Nee! Dit is toch niet te geloven? Hij is Frans! Wat doet hij nou?’

Luc Gillard was achter zijn broer gaan staan en keek met open mond naar het kraterveld. Anders dan Gustave was Luc een slungel met de hersens van een spreekw. Hij volgde zijn grote kleine broer in alles. De kat zag ik niet meer. Waarschijnlijk was hij onder het Duitse prikkeldraad doorgelopen om zich in vijandelijke handen te begeven. We hoorden hatelijk gelach.

‘Die schoften!’ riep Gustave. ‘Die vuile rotkat!’
Bij ons lachte niemand.

Ik keek naar mijn kameraden, ongeschoren, onder het slijk, die voor zich uit staarden of gelaten een sigaretje rookten. We waren allemaal verschillend, en toch gelijk. Pierre Cordier, landarbeider uit de Vogezen, had moddervegen op zijn gezicht en aangekoekte korsten vuil op zijn wenkbrauwen. Twintig was hij, niet ouder. Hij haalde een katoenen lap langs de binnenkant van een blikje wapenvet en begon zijn geweer te smeren. Dat deed hij elke ochtend. Hij had de holle, verstarde, koude blik van een frontsoldaat. *Niets kan mij nog raken*. Dat zei hij zeker twee, drie keer per dag.

Jules Marcombe schepte met een steelpannetje water uit de loopgraaf en smet het in het achterland. Als enige van ons was deze kalende, gezette mijnwerker uit Valenciennes vertrouwd met een leven in de buik van de aarde. Zijn vader en grootvader hadden hetzelfde werk gedaan, daar was hij nog trots op ook. Hij bleef maar doorscheppen, als een machine die je niet uit kunt zetten. Vannacht had hij met zandzakken gesleept en een dwarse verbindingslinie helpen graven, terwijl hij niet eens corveedienst had. Jules moest iets doen. Dat zei hij zelf ook. *Anders ga ik denken*.

Gustave Gillard zat gehurkt tegen de aarden wal. Hij keek nors en zweeg. Zo kende ik hem weer. Gillard was een eenmansleger. Tijdens een

nachtelijke patrouille had hij een paar Duitsers met zijn blote vuisten aangevallen. Als een levende smidshamer ging hij tekeer, totdat ze kreunend en bloedend op de grond lagen en gevangen genomen konden worden. Meestal waren dit verhalen die met de dag heroïscher werden, maar ik was er zelf bij geweest. Het verbaasde me dat deze Breton met zijn matrozendrift zich zo fijngevoelig had getoond voor een verdwaalde, halfverzopen kat.

De loopgraven hadden namen. Deze heette Rue de Misère. Zes dagen zaten we hier al. We zouden gisteren afgelost worden door een compagnie van het vijfde bataljon. 'Waar blijven die idioten, verdomme,' zei Cordier korzelig. 'Ik wil weg uit dit stinkgat.'

'Ze zijn natuurlijk weer de weg kwijtgeraakt,' morde Gustave Gillard. 'Net als de foerageurs. Ik vreet straks alles wat ze me voorzetten. Ik kan wel een dood paard op.'

Ik had ook honger. Het noodrantsoen, een paar biscuits en ingeblikt vlees, was gistermiddag al op. Het vlees was zo zout als de zee. Om de dorst te lessen, ving we regenwater op in een tentzeil dat op twee spades en een kapot geweer hing. Niemand durfde te drinken van het water in de loopgraven en de kraters, vanwege de ratten en de drijvende lijken. Op Gillard na, maar die kwam van een andere planeet.

Het miauwen was opgehouden. Ik keek door de periscoop naar de andere kant, maar zag geen beweging. We zouden graag iets naar de moffen gooien. Een geniesoldaat kon een projectiel maken met schietkatoen, een slaghoedje, een lont en een conservenblikje gevuld met schoenspijkertjes, klinknagels en roestige stukjes afvalijzer van de hoefsmid. Hij gooide die dingen zo twintig meter ver, dat werkte heel goed, maar bij de derde keer ontplofte de bom in zijn hand. Hij stierf ter plekke.

Bij mijn ransel scharrelde een vette rat. Ik greep een pikhouweel en probeerde hem dood te slaan, maar ik miste. Hij verdween onder een houten krat. Ik haatte die beesten. 's Nachts wikkelde ik mijn hoofd in een deken om te voorkomen dat ze aan mijn oren of neus begonnen te

vreten. Luizen waren minstens zo erg. Met duizenden zaten ze tot in de kleinste naden en plooien van je kleren, sommige zo groot als rijstkorrels. Verschillende poilus smeerden zich in met petroleum of gebruikten zakjes kamfer, maar helpen deed het nauwelijks.

Daar was dan eindelijk de foerageur. Gebukt kwam hij aanrennen over het open veld, met enkele ronde broden aan een draad dat over zijn schouder hing, een pot koffie en kannen met water en wijn. Hij werd niet beschoten. Andere foerageurs volgden snel. De koffie was lauw, maar dat vond ik niet zo bezwaarlijk. De broden waren minder nat en modderig dan bij de laatste keer, ook dat was een opsteker. In een jute zandzak had hij zelfs nog wat gedroogd pekelvees, een blikje thee, suikertabletten en een paar droge sigaretten en lucifers.

Hemels.

LOSSE FRAGMENTEN

Kijk eens naar de pracht van dit schepsel. In mijn ogen is dit het mooiste wat Onze-Lieve-Heer heeft gemaakt. Kijk naar de donzen zachtheid van zijn vleugels, naar zijn kleuren — die na het opprikken nimmer zullen vervagen. Kijk, jongen, kijk! Ik blijf hopen op de goedheid die wij in ons dragen, maar ik vind troost in de schoonheid van een vlinder. Hier ligt de waarlijke schittering van het Koninkrijk Gods.

Het dorp leefde niet meer. Ik wist niet hoe dit gehucht heette, maar de naam deed er ook niet veel meer toe. Huizen, winkels, misschien een schooltje — ze waren onherkenbaar verminkt. Een plattegrond zat alleen nog in de hoofden van de dorpelingen. Maar zelfs ouden van dagen, die levenslange herinneringen onder het puin hadden liggen, zouden hier de weg niet meer kunnen vinden.

Ik stapte voorzichtig over brokken steen, dakpannen, glasscherven, losse balken en versplinterd hout. Daartussen lag een kinderwagen, een gebroken porseleinen toiletpot, een eettafel met de poten omhoog en een bevuilde hemelsblauwe avondjurk van een dame van stand. Een herenhuis had een gapend gat op de bovenverdieping, waar een slaapkamer zichtbaar was met gescheurd behang van vaalgroene medaillons, een tweepersoons bed met een bordeauxrood spreij en een ladenkastje met een lampetkan erop — alsof het een poppenhuis van een reuzenkleuter was.

Ik rook galzeep en boenwas. Het hele huis was ermee vergeven. Dat verbaasde me niks. Terwijl Erics moeder naast het paar welwillend en schutterig de gasten verwelkomde, realiseerde ik me dat dit een van de weinige keren was dat ze zonder dweil in handen stond. Vegen, poetsen, wassen, strijken, dweilen, soppen — ze deed het de godganse dag. Daar kon ze geen genoeg van krijgen. Zelfs de appels in de fruitmand wreef ze glimmend op. Jarenlang had ze ook het straatnaambordje gepoetst, dat mocht op zeker moment niet meer, maar toen waren de letters al onherkenbaar vervaagd.

Bij het raam zat de vader van Thérèse onderuitgezakt in een karretje voor zich uit te staren, zijn stropdas los en scheef. Met een zakdoekje veegde hij moeizaam slijm langs zijn mondhoek weg. Hij was zo *klein* geworden. Vóór zijn beroerte was Etienne Bonnel een fiere verschijning, een man van aanpakken, doorgaan en niet zeuren. Hij floot altijd — riedeltjes, deuntjes. Zelfs na de dood van zijn vrouw, op het kraambed van haar zevende kind, bleef hij geloven in betere tijden. Tot die vonk in zijn kop sloeg.

Soms hief hij zijn hoofd en gaf een slap handje aan een dorpsgenoot die zorgelijk informeerde hoe de vlag erbij hing. Dan mompelde hij iets en schudde nee. Even daarna keek hij uitdrukingsloos toe hoe dezelfde dorpsgenoot hem de rug toekeerde en zich joviaal tot de ouders van Eric wendde om het verlovingspaar veel voorspoed en geluk toe te wensen.

Schuin tegenover Bonnel zat opoe in een schommelstoel — een oudtante van Erics moeder. Ze had een hoofd als een verdroogd appeltje en was zo kinds als een kleuter. Ze vergat alles wat je zei, volgens mij al na drie tellen. Ze vergat zelfs dat ze het vergat. Maar ik kende niemand die zo blij en intens tevreden was met het leven van alledag als zij. Ook nu weer. Ik geloofde dat ze dacht dat iedereen voor haar was gekomen. Anders dan de oudgeworden Bonnel leefde ze in een elfenwereld. Geen verleden en geen toekomst, alleen het nu, misschien was dat haar genade.

De rij schoof op.

Ook in de versgegraven verbindings- en reservelinies in het achterland waren de loopgraven drassig. Onder een zachte slijklaag zat zompige, dikke klei waarin een laars of schoen muurvast gezogen kon worden. We liepen door de geul als lompe ballerina's: benen gespreid, voeten met de punt naar beneden, kleine stapjes. Niet stilstaan, vooral niet blijven stilstaan. Het was alsof we door de schil van de aarde waren gevallen om terecht te komen op een ander, lager niveau, in een duister gangenstelsel. Links en rechts sliepen poilus onderuitgezakt tegen de modderwanden of in uitgegraven schuilnissen. Bij het passeren trapte ik regelmatig op een hand of een voet. Vaak merkten ze het niet eens.

Na een kwartier arriveerden we bij een schuilkelder van zeker tien treden diep, het onderkomen van de officieren van het regiment. Een telefoondraad liep over gerafelde, afgehakte boomwortels uit de aarden wand naar beneden. Halverwege de trap zaten twee stokmagere poilus, zo te zien rillerig van de koorts. Een van hen drukte zijn sigaret uit op een plank.

Beneden stond een ordonnans. 'Wat heb ik gezegd?' riep hij. 'Wegwezen. Orders van de kolonel. Naar buiten!'

Brommend sloften de poilus enkele treden naar boven.

Ik liep de trap af. Naar het licht. Naar de warmte. De ordonnans was bezig kolen in een gietijzeren kacheltje te gooien. Er stond een antieke notenhouten kuifkast met vier kogelgaten in de rechterdeur. Aan een kapstok hingen een paar overjassen. Een donkerrood tapijt was aan één zijde omgevouwen. Ik nam aan dat deze huisraad was geroofd uit een kapotgeschoten kasteeltje, enkele kilometers verderop. Aan een eiken eettafel met leeuwenpoten zaten de kolonel en een mij onbekende luitenant-kolonel te kaarten. Ze rookten sigaren en dronken cognac, een *Croizet Grande Reserve*. Op een schaalje lagen gedroogde vijgen.

W e gingen ten aanval, tegen elk beter weten in. We renden langs de verwoeste prikkeldraadversperringen, die nu in hopen bij elkaar lagen. Ik rook de bijtende, explosieve gassen en voelde mijn adem in de verschroeiend hete, verdichte luchtlagen van ons omringende ontploffingen. Ik rende en rende. Een kameraad naast me struikelde en probeerde snel weer op te staan, om niet overlopen te worden. Een explosie schuin voor mij slingerde enkele lichamen de lucht in alsof het voddendbale waren.

We naderden de Duitse linie. Vijftien meter nog. En toen begon het. Mortiergranaten, geweervuur, mitrailleurs. We liepen in een waaier van kogels. Ik liet me vallen in de stinkmodder van een ondiepe krater. Een kameraad viel naast me neer. Er liep een straaltje bloed uit zijn mond. Zijn borst zag rood. Hij greep me vast en keek me hijgend aan. Ik zag dat hij moeite deed om zijn ogen open te houden, hij wilde mij blijven zien, hij wilde blijven kijken, en zo stierf hij.

Daar stond ik, een eenzame gestalte in de witte uitgebeten vlakke van het niemandsland. Mijn adem was als damp zichtbaar. Van ver weg hoorde ik een kanonschot, dat in deze gewijde stilte klonk als een vergissing. Ze zagen me. Dat wist ik zeker. Mogelijk gaven ze me nog een paar minuten respijt. Ik begon in de richting van de Duitse loopgraaf te lopen. Het geklak van mijn laarzen op de bevroren modder galmde na in mijn hoofd. Ik dacht aan Claude. Aan onze kameraadschap. Aan hoe alles in een oogwenk kan veranderen.

Ik drukte het prikkeldraad naar beneden en stapte er overheen. Mijn kapotjas bleef haken en scheurde. Ik bleef lopen. Her en der lagen nog lichamen van de laatste gevechten. Een soldaat zat schuin weggezakt in een bomkrater en staarde me aan. Hij keek verbaasd. Ik kende die gelaatsuitdrukking. In mijn beleving was het niet de laatste blik van een levende, maar de eerste waarneming van een dode. Alsof hij iets aanschouwde dat wij, de levenden, niet konden zien.

Halverwege de linies bleef ik staan. Verderop, niet meer dan tien meter, lagen de Duitse stellingen, opgehoogd met zandzakken. Ik rook soep. Bonensoep. Was dat een kerstboom in de loopgraaf? Met brandende kaarsen?

'Da bist du ja, Frenchy! Frohe Weihnachten!'

Rauw gelach. Ik kon weer ademen.

Pieter Webeling schrijft romans, scenario's en grote portretterende interviews. Zijn werk is internationaal vertaald. De filmrechten van zijn roman *De Lach en de Dood* zijn verkocht aan een Duitse filmmaatschappij.

Over *De Lach en de Dood*:

'Webeling zoekt grenzen op waarover maar weinig getuigen vertellen. (...) Zijn taal is een genot.'

– DE VOLKSKRANT

'Humor als reddingsboei in de absolute hel. Een aangrijpend prachtboek.'

– YOUP VAN 'T HEK

'Wegleggen lukt niet met de *Lach en de Dood*. Integer boek. Haarscherp proza.'

– GPD

Volg de schrijversvlog van Pieter Webeling over schrijven, literatuur en de lancering van deze roman op Youtube, Twitter en Facebook
(vanaf medio augustus 2016)

Juni 1915. Julien Maria Recourt dwaalt over het puin van een stukgeschoten dorp. Tien maanden heeft hij gevochten in de Grote Oorlog. In de ruïne van een kerk, te midden van scherven gebrandschilderd glas en een gevallen Christus, ontmoet hij de pastoor — wiens pastorie als door een wonder heel gebleven is. De pastoor verzamelt vlinders. Want de vlinder is in zijn beleving het kroonjuweel van de Schepping. De mens heeft het verprutst.

Julien vertelt zijn verhaal, een lange biecht. Over de schelmenjaren met zijn vrienden, de ontdekking van de poëzie en de pikante ontmoetingen met zijn lief Elphège. Over de stank en de dood in de loopgraven, een kat die over het niemandsland loopt en kerstliederen zingen met de vijand. Maar de vragen overheersen. Waarom vertrouwt hij zijn gedachten en belevenissen toe aan de vlinderpastoor? Wat is er precies gebeurd met zijn twee gesneuvelde boezemvrienden?

Meer nog dan een meeslepende roman over de Grote Oorlog is Het uur van de vlinder een onderzoek naar het vinden van schoonheid, onschuld en vergeving. En: de mogelijkheid opnieuw te beginnen.